

บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการป่าชุมชนบ้านทรายทอง อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ ผลการวิจัยที่ได้ทั้งสองส่วนได้นำมาอธิบายยืนยันกันและกัน เพื่อให้ได้ข้อมูลที่สมบูรณ์ถูกต้องและตรงกับความจริงมากที่สุด โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ

1. ศึกษาประวัติความเป็นมาของการจัดการป่าชุมชนบ้านทรายทอง แบ่งเวลาออกเป็น 2 ช่วง คือ ช่วงการตัดไม้เผาถ่าน (ก่อน ปี 2500) และช่วงการอนุรักษ์ป่า (ปี 2500 – ปัจจุบัน)
2. ศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการป่าชุมชน 4 ขั้นตอน คือ การมีส่วนร่วมในการ ตัดสินใจ การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ และการมีส่วนร่วมในการประเมินผล

3. วิเคราะห์ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการป่าชุมชนตามตัวแปรอิสระ จำนวน 3 ตัวแปร คือ จำนวนที่ดินทำกินของครัวเรือน การได้รับประโยชน์จากป่า และการได้รับข่าวสารเรื่องป่าชุมชน

ผู้วิจัยได้พยายามศึกษาค้นคว้าและแสวงหาเอกสารข้อมูลจากหลายด้าน โดยมีขั้นตอนการดำเนินการดังนี้

1. รูปแบบการวิจัย
2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
4. การเก็บรวบรวมข้อมูล
5. การวิเคราะห์ข้อมูล

รูปแบบการวิจัย

รูปแบบการวิจัยตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย

1. การศึกษาประวัติความเป็นมาของการจัดการป่าชุมชนบ้านทรายทอง ใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ ซึ่งเป็นการอธิบายสภาพการณ์หรือปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นอย่างละเอียด โดยอาศัยข้อสรุปที่รวบรวมได้ด้วยสถิติเชิงพรรณนา

2. การศึกษาการมีส่วนร่วมและวิเคราะห์ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการป่าชุมชน ใช้การวิจัยเชิงปริมาณ ซึ่งเป็นการศึกษาความสำคัญและอิทธิพลของตัวแปรหรือปัจจัยที่ทำให้เกิดความแตกต่าง และ/หรือความสัมพันธ์ของสภาพการณ์หรือปรากฏการณ์ โดยอาศัยข้อสรุปที่ผ่านกระบวนการทดสอบสมมติฐานด้วยสถิติเชิงวิเคราะห์

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากร คือผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) และชาวบ้านที่อาศัยอยู่ในบ้านทรายทอง หมู่ 16 ตำบลป่าสัก อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน จำนวน 425 คน ประกอบด้วย ชาย 205 คน หญิง 220 คน จากจำนวน 130 ครัวเรือน เนื่องจากในสภาพสังคมชนบทท้องถิ่นโดยทั่ว ๆ ไป สมาชิกในแต่ละครัวเรือนจะมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ของหมู่บ้านหรือชุมชนไม่แตกต่างกัน กล่าวคือหากหัวหน้าครัวเรือนไม่สามารถเข้าร่วมด้วยตนเองได้ ก็จะมอบหมายให้แม่บ้านหรือสมาชิกในครัวเรือนไปแทนเสมอ ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยจึงเก็บรวบรวมข้อมูลครัวเรือนละ 1 คน

2. กลุ่มตัวอย่าง แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่

ก. การศึกษาประวัติความเป็นมาของการจัดการป่าชุมชนบ้านทรายทอง ศึกษาจาก ผู้ให้ข้อมูลหลัก ที่อาศัยอยู่ในบ้านทรายทอง หมู่ 16 ตำบลป่าสัก อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน จำนวน 10 คน โดยวิธีการเลือกตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) มีเกณฑ์การคัดเลือกต่อไปนี้คือ เป็นกลุ่มผู้นำทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ เช่น ปู่ตั้ง ปู่จ๋าน แก่เหมือง ฝ่าย ผู้สูงอายุ หรือสมาชิกในหมู่บ้าน ซึ่งรู้และมีส่วนเข้ามาเกี่ยวข้องกับการจัดการป่าชุมชนบ้านทรายทองหรือป่าห้วยไฟ สามารถลำดับเหตุการณ์หรือบอกประวัติความเป็นมาเกี่ยวกับวิถีชีวิต การปฏิบัติ และการได้ผลประโยชน์จากป่าตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันได้ ปัจจุบันมีอายุตั้งแต่ 55 ปีขึ้นไป

ข. การศึกษาการมีส่วนร่วมและวิเคราะห์ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการป่าชุมชน ศึกษาจาก หัวหน้าครัวเรือนหรือสมาชิกที่สามารถให้ข้อมูลได้ ที่อาศัยอยู่ในบ้านทรายทอง หมู่ 16 ตำบลป่าสัก อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน จำนวน 100 คน กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตร Taro Yamane ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 ($\alpha = 0.05$) ตามสูตรต่อไปนี้

$$n = \frac{N}{1 + N(e)^2}$$

n = ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง

N = จำนวนประชากรทั้งหมด

e = ระดับความคลาดเคลื่อนที่ร้อยละ 95 ($\alpha = 0.05$)

ได้ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง 98 ครัวเรือน แต่เพื่อลดระดับความคลาดเคลื่อนของข้อมูลให้เหลือน้อยลงและเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ใกล้เคียงกับความเป็นจริงมากยิ่งขึ้น ผู้วิจัยจึงกำหนดเก็บรวบรวมข้อมูลกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 100 ครัวเรือน จากจำนวนประชากรทั้งหมด 130 ครัวเรือน โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple Random Sampling) ด้วยวิธีการจับสลาก (Lottery) หาเลขที่บ้านของกลุ่มตัวอย่างจากหมายเลขที่บ้านตามในสำเนาทะเบียนราษฎรของชาวบ้านบ้านทรายทอง หมู่ 16 ตำบลป่าสัก อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน จนครบตามขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่กำหนดไว้ เหตุที่ใช้การสุ่มตัวอย่างวิธีนี้เนื่องจากจำนวนประชากรมีไม่มากนัก และประชากรแต่ละครัวเรือนก็มีสภาพความเป็นอยู่ที่ใกล้เคียงกัน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. การศึกษาประวัติความเป็นมาของการจัดการป่าชุมชนบ้านทรายทอง ใช้การสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants Interview) ร่วมกับการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม โดยกำหนดประเด็นของกรอบคำถามในการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลักไว้ตามวัตถุประสงค์ ได้แก่

- บ้านทรายทองมีวิวัฒนาการและประวัติความเป็นมาอย่างไร
- ป่าห้วยไฟแห่งนี้มีประวัติความเป็นมาของการจัดการป่าชุมชนอย่างไร
- มีปัญหาอะไร หรือไม่ อย่างไร จึงได้รวมตัวกันอนุรักษ์ป่าห้วยไฟ
- ใครเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการอนุรักษ์ป่าห้วยไฟทั้งจากในอดีตและปัจจุบัน
- กลุ่มคนที่ร่วมกันอนุรักษ์ป่าห้วยไฟกับกลุ่มคนที่ไม่เห็นด้วยหรือเสียผลประโยชน์จากการอนุรักษ์ป่า ส่วนใหญ่มีอาชีพอะไรบ้าง

การอนุรักษ์ป่า ส่วนใหญ่มีอาชีพอะไรบ้าง

- มีกลุ่มองค์กรหรือบุคคลใดบ้าง ที่เข้ามามีส่วนร่วมหรือเกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์ป่าห้วยไฟ
- มีปัญหาอุปสรรคในการอนุรักษ์ป่าห้วยไฟหรือไม่ อย่างไร หากมีมีวิธีการที่ทำให้คนยอมรับได้อย่างไร

- ใช้เวลานานเท่าไรป่าห้วยไฟ จึงเป็นที่ยอมรับของคนในหมู่บ้านและหมู่บ้าน

ใกล้เคียง

- ในอดีตหมู่บ้านใกล้เคียงมีการอนุรักษ์ป่าหรือไม่ อย่างไร หากมีได้นำรูปแบบวิธีการจัดการป่าของหมู่บ้านนั้น ๆ มาปรับใช้กับการอนุรักษ์ป่าห้วยไฟหรือไม่ อย่างไร
- มีการจัดการป่าห้วยไฟ เช่น กฎเกณฑ์ กลุ่มองค์กร การจำแนกป่า การใช้ประโยชน์จากป่า พิธีกรรม ความเชื่อของชุมชนที่มีต่อป่า หรือไม่ อย่างไร
- มีที่ดินทำกินทางด้านการเกษตรหรือไม่ มากน้อยแตกต่างจากในอดีตหรือไม่ อย่างไร และในปัจจุบันใช้ที่ดินทำกินทำประโยชน์อะไรบ้าง
- ป่าห้วยไฟที่ได้ร่วมกันอนุรักษ์ไว้เป็นป่าชุมชนให้ประโยชน์ต่อหมู่บ้านหรือไม่ อย่างไร ส่วนใหญ่แล้วจะใช้ประโยชน์จากป่าห้วยไฟในเรื่องใดบ้าง
- ได้รับข้อมูลข่าวสารเรื่องราวเกี่ยวกับป่าชุมชนจากสื่อของรัฐหรือเอกชนแหล่งใดบ้าง มากน้อยเพียงใด
- มีการถ่ายทอดเผยแพร่ความรู้เรื่องป่าห้วยไฟให้แก่ใครบ้าง และคาดว่าในอนาคตรุ่นลูกหลานจะสามารถสานต่อมรดกในการอนุรักษ์ป่าชุมชนขึ้นเอกนี้ได้หรือไม่ อย่างไร
- ในอดีตกับปัจจุบันมีการปรับเปลี่ยนรูปแบบวิธีการจัดการป่าห้วยไฟหรือไม่ อย่างไร
- ส่วนใหญ่ชาวบ้านจะให้ความร่วมมือหรือสนับสนุนการอนุรักษ์ป่าห้วยไฟในรูปแบบใด มากน้อยแตกต่างจากในอดีตหรือไม่ อย่างไร

นอกจากนี้ผู้วิจัยได้เดินทางเข้าไปศึกษาสภาพป่าห้วยไฟ สถานที่ประกอบพิธีกรรมทางศาสนาตามความเชื่อของชุมชนที่มีต่อป่า ได้แก่ ศาลห้วยไฟ อนุสาวรีย์กุ่ม้าแก้ง พระธาตุุดอยน้อย และสังเกตการติดต่อซื้อขายอาหารป่าในหมู่บ้าน สภาพแวดล้อมของชุมชน วิถีชีวิตประจำวันของคนในชุมชนกับป่า การเข้าร่วมกิจกรรมเกี่ยวกับความร่วมมือช่วยเหลือระหว่างกันของชาวบ้าน การประชุมพูดคุยในกลุ่มต่าง ๆ การอบรมอาสาสมัครป้องกันไฟป่า (อส.ฟป.) ประจำหมู่บ้าน งานปอยหลวงถวายทานศาลาการเปรียญของวัดห้วยม้าแก้ง งานทำบุญเข้าพรรษา และอื่น ๆ

2. การศึกษาการมีส่วนร่วมและวิเคราะห์ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการป่าชุมชน ใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) ที่สร้างขึ้น แบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้ข้อมูล ได้แก่

- ก. จำนวนที่ดินทำกินของครัวเรือน จำนวน 1 ข้อ เป็นแบบให้ผู้ตอบเขียนคำตอบเอง
- ข. การได้รับประโยชน์จากป่า จำนวน 15 ข้อ เป็นแบบมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) โดยกำหนดเป็น 4 ระดับ คือ มาก ปานกลาง น้อย ไม่ได้รับ

ค. การได้รับข่าวสารเรื่องป่าชุมชน ได้แก่ เสียงตามสาย วิทยุ โทรทัศน์ เอกสารสิ่งพิมพ์ เพื่อนบ้าน เจ้าหน้าที่รัฐ จำนวน 6 ข้อ เป็นแบบมาตราส่วนประเมินค่า โดยกำหนด เป็น 4 ระดับ คือ มาก ปานกลาง น้อย ไม่ได้รับ

ตอนที่ 2 การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการป่าชุมชน 4 ขั้นตอน ได้แก่

- ก. การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ จำนวน 3 ข้อ
- ข. การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ จำนวน 9 ข้อ
- ค. การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ จำนวน 5 ข้อ
- ง. การมีส่วนร่วมในการประเมินผล จำนวน 3 ข้อ

ซึ่งการมีส่วนร่วมในการจัดการป่าชุมชนในทุกขั้นตอน จำนวนทั้งหมด 20 ข้อ เป็นแบบมาตราส่วน ประเมินค่า โดยกำหนดเป็น 4 ระดับ คือ มาก ปานกลาง น้อย ไม่มีส่วนร่วม

ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้สร้างและพัฒนาเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาวิจัยโดยการดำเนินการต่าง ๆ ตามขั้นตอน ดังนี้

1. กำหนดเนื้อหาและตัวชี้วัด โดยศึกษาค้นคว้าจากหลักการ แนวคิด ทฤษฎี และ เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2. นำเนื้อหาและตัวชี้วัดที่ได้มาประยุกต์เป็นข้อคำถามตามวัตถุประสงค์ของการศึกษา วิจัยครั้งนี้ โดยศึกษาเนื้อหาเพิ่มเติมจากวรรณกรรม ตำรา และเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง แล้วนำไปทดสอบความเที่ยงตรงและความเชื่อมั่นของเครื่องมือ ก่อนนำไปเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษา ตามลำดับขั้นตอน ได้แก่

ก. นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้น เสนอต่อคณะกรรมการที่ปรึกษาเพื่อตรวจสอบ ความเที่ยงตรงด้านเนื้อหา แล้วนำกลับมาปรับปรุงแก้ไขเนื้อหาให้ตรงตามวัตถุประสงค์การศึกษา วิจัย และปรับปรุงแก้ไขภาษาที่ใช้ให้เข้าใจง่ายเหมาะกับกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาซึ่งเป็นประชาชนที่ อาศัยอยู่ในท้องถิ่นชนบท ตลอดจนปรับปรุงแก้ไขรูปแบบของเครื่องมือให้กระชับรัดกุมและ สวยงาม มีคำชี้แจงประกอบการกรอกแบบสอบถามที่ชัดเจนเข้าใจได้ง่าย สื่อความหมายในแต่ละ ข้อคำถามได้ตรงกันทั้งระหว่างผู้เก็บข้อมูลและผู้ให้ข้อมูล โดยปรับแก้จนกว่าเครื่องมือจะมีความ เที่ยงตรงด้านเนื้อหาตามมาตรฐานที่กำหนดไว้

ข. นำไปทดลองใช้ (Try-out) กับประชากรกลุ่มที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่ม ตัวอย่างที่ศึกษา ในที่นี้คือ ชาวบ้านบ้านห้วยม้าไก่อ หมู่ 8 ตำบลป่าสัก อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน จำนวน 30 คน (ครัวเรือนละ 1 คน) และสังเกตจากการพูดคุยซักถามปัญหาข้อสงสัยของผู้ตอบ แบบสอบถามในแต่ละข้อคำถามที่แต่ละท่านมีความเข้าใจและสื่อความหมายของเครื่องมือได้ไม่

ตรงกัน แล้วนำกลับมาปรับปรุงแก้ไขภาษาที่ใช้ให้เข้าใจได้ง่ายยิ่งขึ้น เพื่อให้สื่อความหมายได้เข้าใจชัดเจนและตรงกัน

ค. เสร็จแล้วจึงนำเครื่องมือที่ผ่านการทดลองใช้จำนวนดังกล่าวแล้ว ไปทดสอบความเชื่อมั่นแบบครอนบัค (Cronbach) โดยการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (α Coefficient) อีกทางหนึ่ง เหตุที่ใช้การทดสอบความเชื่อมั่นโดยสูตรนี้เนื่องจากแบบสอบถามที่สร้างขึ้นนี้มีการทดลองเก็บรวบรวมข้อมูลเพียงครั้งเดียว และมีรูปแบบของเครื่องมือเป็นแบบมาตราส่วนประเมินค่า ซึ่งให้คะแนนการตอบคำถามไม่เท่ากัน โดยกำหนดระดับคะแนนเป็น 4 ระดับ คือ มาก 3 คะแนน ปานกลาง 2 คะแนน น้อย 1 คะแนน ไม่ได้รับ/ไม่มีส่วนร่วม 0 คะแนน ตามสูตรต่อไปนี้

$$\alpha = \frac{n}{n-1} \left[1 - \frac{\sum S_i^2}{S_t^2} \right]$$

α = สัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่นแบบแอลฟาของครอนบัค

n = จำนวนข้อของแบบสอบถามที่สร้างเอง

S_i^2 = คะแนนความแปรปรวนของข้อคำถามแต่ละข้อ

S_t^2 = คะแนนความแปรปรวนของข้อคำถามทั้งหมด

ได้ค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการป่าชุมชนบ้านทรายทอง เท่ากับ 0.87 ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ที่สามารถยอมรับได้ทางสังคมศาสตร์ ($\alpha = 0.70$) (วิระพล ทองมา, 2538) นอกจากนี้ผู้วิจัยยังได้ปรับแก้ภาษาที่ใช้ในข้อคำถามตามข้อสังเกตที่รับจากการทดลองใช้อีกเล็กน้อย ทั้งนี้เพื่อความเข้าใจในข้อคำถามได้ตรงกันและถูกต้องดียิ่งขึ้นของกลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นผู้ให้ข้อมูลจริงที่กำหนดไว้แล้วคือ บ้านทรายทอง หมู่ 16 ตำบลป่าสัก อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน

ง. เดินทางเข้าพื้นที่ติดต่อประสานงานกับผู้ใหญ่บ้านบ้านทรายทอง หมู่ 16 ตำบลป่าสัก อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน เพื่อขอความร่วมมือและนัดหมายวันเวลาตลอดจนสถานที่ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการศึกษาวิจัย

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. การศึกษาประวัติความเป็นมาของการจัดการป่าชุมชนบ้านทรายทอง ดำเนินการโดย

ก. สร้างความสัมพันธ์กับชุมชน โดยในระยะแรกผู้วิจัยได้เริ่มต้นสร้างความคุ้นเคยและสร้างความสัมพันธ์ให้เป็นที่ยอมรับจากชาวบ้านบ้านทรายทอง ด้วยการเดินทางเข้าพื้นที่เพื่อติดต่อประสานงานเกี่ยวกับโครงการอบรมราษฎรอาสาสมัครป้องกันไฟป่าประจำหมู่บ้าน ประจำปี 2542 กับผู้ใหญ่บ้าน คณะกรรมการหมู่บ้าน ผู้นำอาวุโส เจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบล ที่อยู่ในหมู่บ้าน ทั้งนี้เป็นไปตามความต้องการของชาวบ้านที่แสดงเจตนารมย์ไว้เมื่อครั้งได้ร่วมอบรมเกี่ยวกับไฟป่าด้วยกันที่อุทยานแห่งชาติดอยขุนตาล อำเภอแม่ทา จังหวัดลำพูน เมื่อปี 2541 โดยพบปะพูดคุยและปรึกษารื้อกับท่านทั้งหลายเหล่านี้ทั้งในรูปแบบที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ อีกทั้งได้ขอความอนุเคราะห์ให้ผู้ใหญ่ที่รู้จักคุ้นเคยกับชาวบ้านแห่งนี้เป็นอย่างดี ได้กรุณาพาไปแนะนำตัวและฝากตัวผู้วิจัยให้รู้จักคุ้นเคยกับชาวบ้านเพื่อเพิ่มความมั่นใจยิ่งขึ้นอีกทางหนึ่ง ต่อมาผู้วิจัยได้แนะนำตัวเองอย่างเป็นทางการในการอบรมราษฎรอาสาสมัครป้องกันไฟป่า (อส.ฟป.) ประจำหมู่บ้าน ที่ได้จัดขึ้นโดยสำนักงานป่าไม้จังหวัดลำพูน ในระหว่างวันที่ 8 - 9 มีนาคม 2542 ณ ศาลาเอนกประสงค์บ้านทรายทอง ตำบลป่าสัก อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน ในฐานะวิทยากรผู้ดำเนินการอบรม โดยได้มีโอกาสดูคุยสร้างความรู้จักคุ้นเคยกับชาวบ้านในระหว่างการอบรมทั้ง 2 วัน เพิ่มความใกล้ชิดเป็นกันเองมากขึ้นเป็นลำดับ ภายหลังจากอบรมผู้วิจัยได้นำอุปกรณ์การดับไฟป่ามามอบให้กับหมู่บ้านเพื่อใช้ในกิจการส่วนรวมของชุมชน และได้เข้าไปพบปะพูดคุยกับชาวบ้านกลุ่มต่าง ๆ เป็นเวลาต่อเนื่องสม่ำเสมอ อีกหลายครั้ง ก่อนที่จะเริ่มต้นเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลหลักอย่างเป็นทางการ

ข. การศึกษาข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับทรัพยากรของชุมชน ในระหว่างการสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน ผู้วิจัยได้สังเกตและศึกษาข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับทรัพยากรของชุมชนไปพร้อมกันด้วย โดยได้เดินทางเข้าพื้นที่เพื่อตรวจสอบดูสภาพป่าที่ประชาชนและชุมชนบ้านห้วยม้าโค้ง และบ้านทรายทองได้ร่วมกันดูแลรักษามากกว่า 40 ปี ว่ามีสภาพป่าเป็นอย่างไร พร้อมกับได้เริ่มสัมภาษณ์พูดคุยกับชาวบ้านที่เป็นผู้เฒ่าผู้แก่ในหมู่บ้านซึ่งรู้และเกี่ยวข้องกับป่าห้วยไฟอย่างไม่เป็นทางการ ในประเด็นที่เกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของการจัดการป่าชุมชนบ้านห้วยไฟแห่งนี้ อย่างกว้าง ๆ และได้อธิบายถึงเหตุผลความจำเป็นตลอดจนวัตถุประสงค์ของการศึกษาวิจัยครั้งนี้ว่า ทำไมผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาวิจัยเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการป่าชุมชนบ้าน

ทรายทอง อีกทั้งได้อธิบายถึงผลดีผลเสียที่ชุมชนจะได้รับ หากชาวบ้านทุกคนให้ความร่วมมือ ร่วมใจในการให้ข้อมูลครั้งนี้แก่ผู้วิจัยด้วยความเป็นจริงทุกประการ ยิ่งทำให้เริ่มเป็นที่รู้จักและได้รับการยอมรับจากชาวบ้านโดยทั่วกันมากขึ้น

ค. การเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลหลัก ในขณะที่สร้างความสัมพันธ์กับ ชุมชนและศึกษาข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับทรัพยากรของชุมชน ผู้วิจัยได้สำรวจรายชื่อผู้ให้ข้อมูลหลัก จากการสอบถามชาวบ้านบ้านทรายทองหลาย ๆ ท่าน เพื่อตรวจสอบและคัดเลือกผู้ที่มีรายชื่อซ้ำกัน จำนวน 10 - 15 คน แล้วคัดเลือกตัวอย่างแบบเจาะจง ตามเกณฑ์ต่อไปนี้คือ เป็นกลุ่มผู้นำทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ เช่น ปู่ตั้ง ปู่จ่าน แก่เหมืองฝาย ผู้สูงอายุ หรือสมาชิกในหมู่บ้าน ซึ่งรู้และมีส่วนเข้ามาเกี่ยวข้องกับการจัดการป่าชุมชนบ้านทรายทองหรือป่าห้วยไฟ สามารถลำดับเหตุการณ์หรือบอกประวัติความเป็นมาเกี่ยวกับวิถีชีวิต การปฏิบัติ และการได้ผลประโยชน์จากป่า ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันได้ ปัจจุบันมีอายุตั้งแต่ 55 ปี ขึ้นไป ได้กลุ่มตัวอย่างผู้ให้ข้อมูลหลัก จำนวน 10 คน เพื่อสัมภาษณ์เกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของการจัดการป่าชุมชนบ้านทรายทอง

หลังจากได้นัดหมายกับผู้ให้ข้อมูลหลักไว้เรียบร้อยแล้ว ผู้วิจัยจึงได้เดินทางไปพบปะ พูดคุยและเริ่มต้นสัมภาษณ์อย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการเป็นรายบุคคลตามประเด็นของ กรอบคำถามในการสัมภาษณ์ที่กำหนดไว้ เช่น ประวัติความเป็นมาของชุมชน ประวัติความเป็นมาของการจัดการป่าห้วยไฟ เหตุที่มาของปัญหาที่ทำให้ชุมชนมีการอนุรักษ์ป่า ผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการอนุรักษ์ป่า วิธีการให้คนยอมรับการอนุรักษ์ป่า รูปแบบวิธีการจัดการป่า เช่น พิธีกรรม ความเชื่อที่มีต่อป่า กลุ่มองค์กร การจำแนกป่า กฎเกณฑ์ ประโยชน์ที่ได้รับจากการอนุรักษ์ป่า เป็นต้น ซึ่ง ประเด็นการสัมภาษณ์แต่ละข้อคำถามจะเน้นคำตอบในภาพรวมของหมู่บ้าน มิใช่คำตอบส่วนบุคคลของผู้ให้สัมภาษณ์ บางครั้งก็จะสนทนาพูดคุยในเรื่องทั่วไปเพื่อเป็นการผ่อนคลาย แต่ก็ สอดแทรกคำถามที่เกี่ยวกับประเด็นที่ต้องการสัมภาษณ์ไว้ด้วย จึงต้องจับประเด็นและนำมาเป็น กรอบในการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลักท่านอื่น ๆ ซึ่งการให้สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลักแต่ละท่านนั้น ผู้วิจัยจำเป็นต้องเดินทางมาพบหลายครั้ง โดยจะเริ่มต้นสร้างความคุ้นเคยเป็นกันเอง ป้อนคำถาม อย่างกว้าง ๆ สนทนาในเรื่องส่วนตัวหรือเรื่องครอบครัว สาระทุกข์สุขดิบไปก่อนใน 1-2 ครั้งแรก หลังจากนั้นจึงจะสามารถสัมภาษณ์ในประเด็นเรื่องประวัติความเป็นมาของการจัดการป่าห้วยไฟ ได้ลึกขึ้นเรื่อย ๆ ตามลำดับ

ผู้วิจัยประสบปัญหาอุปสรรคในการสื่อความหมายบ้างในบางครั้ง เนื่องจากผู้ให้ข้อมูลหลักบางท่านมีอายุมากและพูดภาษาเมืองไม่ได้ สื่อภาษาพูดได้แต่ภาษาไทยของ จึงต้องใช้ผู้ร่วมงานซึ่งเข้าใจและคุ้นเคยกับภาษาไทยของนี้เป็นอย่างดี เพราะเป็นชาวไทยของเหมือนกัน ช่วยแปลความหมายให้ในบางโอกาส และก็ยังสามารถตรวจสอบแก้ไขข้อมูลที่ได้อีกทางหนึ่ง เมื่อนำข้อมูลจากการสัมภาษณ์มาตรวจสอบซึ่งกันและกัน บางโอกาสที่ผู้ให้ข้อมูลหลักหลายท่านได้พบปะสนทนากันเองตามงานหรือกิจกรรมต่าง ๆ ในหมู่บ้าน ผู้วิจัยจะเข้าร่วมวงสนทนาพูดคุยและบันทึกสังเกตเรื่องราวไว้ด้วย โดยผู้วิจัยได้นัดหมายพูดคุยและเก็บรวบรวมข้อมูลในลักษณะต่าง ๆ เช่น เป็นรายบุคคล เป็นกลุ่ม เป็นระยะหลายครั้ง ทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ

ต่อมาภายหลังจากที่ได้วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณเรียบร้อยแล้ว ผู้วิจัยจึงได้นัดหมายและเก็บรวบรวมข้อมูลเพิ่มเติมจากผู้ให้ข้อมูลหลักทั้งหมด โดยได้นัดหมายรวมกลุ่มกันอภิปรายผลอีกครั้งหนึ่งในวันที่ 1 กรกฎาคม 2542 เวลา 19.00 น. ณ บ้านผู้ใหญ่บ้านบ้านทรายทอง หมู่ 16 ตำบลป่าสัก อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน ทั้งนี้เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลในประเด็นอื่น ๆ ที่ยังไม่ครบถ้วนและลึกซึ้งเพียงพอ ตลอดจนเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลในบางประเด็นที่ผลการวิเคราะห์เชิงปริมาณไม่สามารถให้คำตอบหรือคำอธิบายเป็นตัวเลขได้ และนอกจากนี้ผู้วิจัยยังได้มีโอกาสตรวจสอบทบทวนและยืนยันข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของการจัดการป่าชุมชนบ้านทรายทองในรายละเอียดอีกหลายครั้ง เช่น จากการที่ได้สังเกตการเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ภายในหมู่บ้าน ได้แก่ การขุดลอกเหมืองฝายโดยเงินงบประมาณเพื่อกระตุ้นเศรษฐกิจตามโครงการเงินกู้มีชาชาวา เป็นต้น โดยในแต่ละครั้งใช้เวลาในการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลักประมาณ 1 - 2 ชั่วโมง

หลังจากที่ผู้วิจัยได้เขียนรายงานและสรุปอภิปรายผลการวิจัยเรียบร้อยแล้ว ก่อนที่จะนำเสนอบัณฑิตวิทยาลัยหรือคณะกรรมการที่ปรึกษา ได้นำข้อมูลดังกล่าวไปพูดคุยและปรึกษากับกลุ่มตัวอย่างผู้ให้ข้อมูลหลักอีกครั้ง เพื่อช่วยตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหาที่เขียนไว้ในรายงานการวิจัย ทั้งนี้ผู้วิจัยได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดีจากผู้ใหญ่บ้าน ผู้เฒ่าผู้แก่ในหมู่บ้าน ที่ได้ติดต่อประสานงานเพื่อนัดหมายกันเองในพื้นที่และให้คำแนะนำในรายละเอียดของเนื้อหาที่ยังขาดความสมบูรณ์ถูกต้องให้ครบถ้วนเป็นความจริงมากยิ่งขึ้น อนึ่งในการเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้ผู้วิจัยดำเนินการด้วยตนเอง โดยใช้การจดบันทึกร่วมกับการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม ระยะเวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูลเริ่มตั้งแต่เดือนมีนาคม - กรกฎาคม 2542

2. การศึกษาการมีส่วนร่วมและวิเคราะห์ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการป่าชุมชน ดำเนินการโดย

ก. ทำหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ถึงผู้ใหญ่บ้านบ้านทรายทอง ขอความร่วมมือเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการวิจัย โดยผู้วิจัยได้เดินทางไปส่งหนังสือและติดต่อประสานงานด้วยตนเอง

ข. ผู้วิจัยได้เดินทางเข้าพื้นที่เพื่อนัดหมายวันเวลาและสถานที่เก็บข้อมูลจากแบบสอบถามที่สร้างขึ้น โดยกำหนดให้กลุ่มตัวอย่างให้กรอกข้อมูลพร้อมกันในวันที่ 16 มิถุนายน 2542 เวลาประมาณ 19.00 น. ณ ศาลาเอนกประสงค์บ้านทรายทอง หมู่ 16 ตำบลป่าสัก อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน และก่อนการเก็บข้อมูลในพื้นที่จริง เพื่ออธิบายชักชวนและสร้างความเข้าใจที่ตรงกันระหว่างผู้วิจัยกับผู้ร่วมงานจนสามารถนำไปสื่อความหมายให้กับผู้ให้ข้อมูลได้ตรงกันกับวัตถุประสงค์ของการศึกษาในทุกข้อคำถาม ได้มีการประชุมปรึกษาหารือกับทีมงานหลายครั้ง

ค. ภายหลังจากถึงกำหนดวันเวลาตามที่ได้นัดหมายร่วมกันไว้ ผู้วิจัยและผู้ร่วมงานจึงได้เดินทางเข้าพื้นที่เป้าหมายคือบ้านทรายทอง เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลตามที่ต้องการ โดยการชี้แจงถึงวัตถุประสงค์ของการเก็บรวบรวมข้อมูลและวิธีการกรอกข้อมูลในแบบสอบถามแต่ละตอนจนเป็นที่เข้าใจทั่วกัน จากนั้นจึงได้แจกแบบสอบถามให้กลุ่มตัวอย่างที่เป็นหัวหน้าครัวเรือนหรือสมาชิกที่สามารถให้ข้อมูลได้ ที่อาศัยอยู่ในบ้านทรายทอง หมู่ 16 ตำบลป่าสัก อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน จำนวน 100 คน ที่ได้จากการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย ตามเกณฑ์การคัดเลือกคือ การจับสลาก หมายเลขที่บ้านตามในสำเนาทะเบียนราษฎรของหมู่บ้านจนครบตามจำนวนกลุ่ม ตัวอย่างที่กำหนดไว้ โดยให้กลุ่มตัวอย่างดังกล่าวเป็นผู้ตอบแบบสอบถามด้วยตนเอง แล้วจึงเก็บรวบรวมแบบสอบถามคืนในวันเดียวกัน โดยใช้เวลาในการกรอกแบบสอบถามทั้งหมดประมาณ 45 นาที ทั้งนี้ผู้วิจัยได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดีจากผู้ใหญ่บ้าน คณะกรรมการหมู่บ้าน เจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบล ผู้อาวุโส ตลอดจนชาวบ้านบ้านทรายทองหลายท่าน ที่ได้ช่วยกันแนะนำอธิบายข้อคำถามในบางประเด็นบางข้อให้แก่กลุ่มตัวอย่างด้วยตนเอง เพื่อได้เข้าใจตรงกันดียิ่งขึ้น อนึ่งในการเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้ผู้วิจัยดำเนินการด้วยตนเองและผู้ร่วมงาน โดยใช้แบบสอบถามที่สร้างขึ้น

ง. ในกรณีผู้ให้ข้อมูลอ่านไม่ออกและ/หรือเขียนไม่ได้ ผู้วิจัยได้มอบให้ผู้ร่วมงานเป็นผู้สอบถาม ทั้งนี้เพื่อให้ได้ข้อมูลที่เป็นความจริงมากที่สุด

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. การศึกษาประวัติความเป็นมาของการจัดการป่าชุมชนบ้านทรายทอง ซึ่งเป็นข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ ร่วมกับการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม วิเคราะห์ข้อมูลโดยการตรวจสอบ แยกแยะ จัดหมวดหมู่ จัดลำดับความสำคัญและเชื่อมโยงความสัมพันธ์ข้อมูล (อकिन รพีพัฒน์ และคณะ, 2537) แล้วนำเสนอในรูปของการพรรณนา

2. การศึกษาการมีส่วนร่วมและวิเคราะห์ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการป่าชุมชน ซึ่งเป็นข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามที่สร้างขึ้น วิเคราะห์ข้อมูลโดยการตรวจสอบ จัดหมวดหมู่ ลงรหัสและบันทึกข้อมูลลงในโปรแกรมทางสถิติสำเร็จรูปสำหรับสังคมศาสตร์ (SL – MICRO) (ไชยวัฒน์ รุ่งเรืองศรี, 2532) แล้วนำเสนอในรูปของการพรรณนาและตาราง ดังนี้

ก. ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ จำนวนที่ดินทำกินของครัวเรือน การได้รับประโยชน์จากป่า และการได้รับข่าวสารเรื่องป่าชุมชน เช่น เสียงตามสาย วิทยุ โทรทัศน์ เอกสารสิ่งพิมพ์ เพื่อนบ้าน เจ้าหน้าที่ของรัฐ ใช้สถิติคำนวณค่ามัธยฐานเลขคณิต (Arithmetic Mean) และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

ข. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการป่าชุมชน ได้แก่ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ การมีส่วนร่วมในการประเมินผล ใช้สถิติคำนวณค่ามัธยฐานเลขคณิต และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ค. ทดสอบสมมติฐานที่เกี่ยวกับปัจจัยที่มีความสัมพันธ์โดยตรงกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการป่าชุมชน ตามตัวแปรอิสระ ได้แก่

- จำนวนที่ดินทำกินของครัวเรือน กับ การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการป่าชุมชน ใช้สถิติคำนวณค่าสหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson Product Moment Correlation)

- การได้รับประโยชน์จากป่า กับ การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการป่าชุมชน ใช้สถิติคำนวณค่าสหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน

- การได้รับข่าวสารเรื่องป่าชุมชน กับ การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการป่าชุมชน ใช้สถิติคำนวณค่าสหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน

ง. เกณฑ์การประเมิน ผู้วิจัยได้พิจารณากำหนดเกณฑ์ค่าน้ำหนักคะแนนเฉลี่ย ทั้งที่เป็นรายชื่อและโดยรวมทุกข้อเกี่ยวกับการได้รับประโยชน์จากป่า การได้รับข่าวสารเรื่องป่า ชุมชน และการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการป่าชุมชน โดยใช้หลักเกณฑ์วิธีการวัดและ ประเมินผลซึ่งดัดแปลงมาจากวิธีการให้เกรดแบบอิงกลุ่มของ อุทุมพร จามรมาน (2531) ซึ่ง คำนวณหาค่าพิสัย (Range) จากค่าสูงสุดลบด้วยค่าต่ำสุด (Max - Min) แล้วหารด้วยจำนวนกลุ่ม ที่ต้องการแบ่งเกรด (N) จะได้ค่าตัวเลขที่เป็นตัวกำหนดช่วงห่างของคะแนนตามที่ต้องการ โดยใน การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้แบ่งกลุ่มตามน้ำหนักคะแนน 4 ระดับ คือ

ระดับมาก	3 คะแนน
ระดับปานกลาง	2 คะแนน
ระดับน้อย	1 คะแนน
ไม่ได้รับ / ไม่มีส่วนร่วม	0 คะแนน

และได้กำหนดเกณฑ์ค่าน้ำหนักคะแนนเฉลี่ยของการได้รับประโยชน์จากป่าเป็นรายชื่อ ดังนี้

ระดับมาก	2.26 - 3.00 คะแนน
ระดับปานกลาง	1.51 - 2.25 คะแนน
ระดับน้อย	0.76 - 1.50 คะแนน
ไม่ได้รับประโยชน์จากป่า	0.00 - 0.75 คะแนน

เกณฑ์ค่าน้ำหนักคะแนนเฉลี่ยของการได้รับประโยชน์จากป่าโดยรวมทุกข้อ ดังนี้

ระดับมาก	33.76 - 45.00 คะแนน
ระดับปานกลาง	22.51 - 33.75 คะแนน
ระดับน้อย	11.26 - 22.50 คะแนน
ไม่ได้รับประโยชน์จากป่า	0.00 - 11.25 คะแนน

เกณฑ์ค่าน้ำหนักคะแนนเฉลี่ยของการได้รับข่าวสารเรื่องป่าชุมชนเป็นรายชื่อ ดังนี้

ระดับมาก	2.26 - 3.00 คะแนน
ระดับปานกลาง	1.51 - 2.25 คะแนน
ระดับน้อย	0.76 - 1.50 คะแนน
ไม่ได้รับข่าวสารเรื่องป่าชุมชน	0.00 - 0.75 คะแนน

เกณฑ์ค่าน้ำหนักคะแนนเฉลี่ยของการได้รับข่าวสารเรื่องป่าชุมชนโดยรวมทุกข้อ ดังนี้

ระดับมาก	13.51 - 18.00 คะแนน
ระดับปานกลาง	9.01 - 13.50 คะแนน
ระดับน้อย	4.51 - 9.00 คะแนน
ไม่ได้รับข่าวสารเรื่องป่าชุมชน	0.00 - 4.50 คะแนน

เกณฑ์ค่าน้ำหนักคะแนนเฉลี่ยของการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจโดยรวมทุกข้อ ดังนี้

ระดับมาก	6.76 - 9.00 คะแนน
ระดับปานกลาง	4.51 - 6.75 คะแนน
ระดับน้อย	2.26 - 4.50 คะแนน
ไม่มีส่วนร่วมในการตัดสินใจ	0.00 - 2.25 คะแนน

เกณฑ์ค่าน้ำหนักคะแนนเฉลี่ยของการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการโดยรวมทุกข้อ ดังนี้

ระดับมาก	20.26 - 27.00 คะแนน
ระดับปานกลาง	13.51 - 20.25 คะแนน
ระดับน้อย	6.76 - 13.50 คะแนน
ไม่มีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ	0.00 - 6.75 คะแนน

เกณฑ์ค่าน้ำหนักคะแนนเฉลี่ยของการมีส่วนร่วมในผลประโยชน์โดยรวมทุกข้อ ดังนี้

ระดับมาก	11.26 - 15.00 คะแนน
ระดับปานกลาง	7.51 - 11.25 คะแนน
ระดับน้อย	3.76 - 7.50 คะแนน
ไม่มีส่วนร่วมในผลประโยชน์	0.00 - 3.75 คะแนน

เกณฑ์ค่าน้ำหนักคะแนนเฉลี่ยของการมีส่วนร่วมในการประเมินผลโดยรวมทุกข้อ ดังนี้

ระดับมาก	6.76 - 9.00 คะแนน
ระดับปานกลาง	4.51 - 6.75 คะแนน
ระดับน้อย	2.26 - 4.50 คะแนน
ไม่มีส่วนร่วมในการประเมินผล	0.00 - 2.25 คะแนน

และเกณฑ์ค่าน้ำหนักคะแนนเฉลี่ยของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการป่าชุมชนในทุก
ขั้นตอนโดยรวมทุกข้อ ดังนี้

ระดับมาก	45.01 – 60.00 คะแนน
ระดับปานกลาง	30.01 – 45.00 คะแนน
ระดับน้อย	15.01 – 30.00 คะแนน
ไม่มีส่วนร่วมในการจัดการป่าชุมชน	0.00 – 15.00 คะแนน

จ. เกณฑ์การทดสอบนัยสำคัญทางสถิติของค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r)
สามารถแปลผลได้จากตารางค่าความน่าจะเป็นของการแจกแจงแบบที่ โดยดำเนินการตามขั้น
ตอนดังนี้

- คำนวณค่าความน่าจะเป็นของการแจกแจงแบบที่ (T - Statistics)
จากโปรแกรมทางสถิติสำเร็จรูปสำหรับสังคมศาสตร์ (SL - MICRO)
- เปิดตารางความน่าจะเป็นของการแจกแจงแบบที่ หาค่า t ที่ df
 $= 60$ นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ($t_{0.05}$) มีค่า t เท่ากับ 1.67
- เปรียบเทียบค่า t ที่คำนวณได้จากโปรแกรมสำเร็จรูป กับค่า t
จากตารางการแจกแจงแบบที่ ถ้าค่า t ที่คำนวณได้ มีค่าเท่ากับหรือมากกว่าค่า t จากตาราง
แสดงว่า ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ที่คำนวณได้มีนัยสำคัญทางสถิตินั้นคือ ตัวแปรทั้งสองตัวนั้นมีความ
สัมพันธ์กันจริง และถ้าค่า t ที่คำนวณได้ มีค่าน้อยกว่าค่า t จากตาราง แสดงว่า ค่า
สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ที่คำนวณได้ไม่มีนัยสำคัญทางสถิตินั้นคือ ตัวแปรทั้งสองตัวนั้นไม่มีความ
สัมพันธ์กัน

ฉ. เกณฑ์การพิจารณาว่า ตัวแปรทั้งสองตัวนั้นมีความสัมพันธ์กันหรือไม่
อย่างไร และในระดับใด สามารถแปลผลได้จากค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (Coefficient of
Correlation - r) โดยดำเนินการตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ดังนี้

- r มีค่า 0.80 ขึ้นไป ถือว่ามีความสัมพันธ์กันในระดับสูงถึงสูงมาก
- r มีค่าอยู่ระหว่าง 0.60 – 0.80 ถือว่ามีความสัมพันธ์กันในระดับ
ค่อนข้างสูง
- r มีค่าอยู่ระหว่าง 0.40 – 0.60 ถือว่ามีความสัมพันธ์กันใน
ระดับปานกลาง

- r มีค่าอยู่ระหว่าง 0.20 – 0.40 ถือว่ามีความสัมพันธ์กันในระดับค่อนข้างต่ำ
- r มีค่า 0.20 ลงมา ถือว่ามีความสัมพันธ์กันในระดับต่ำ

ข. นำข้อมูลที่วิเคราะห์ได้จากแบบสอบถามไปแปลผล สรุปและอภิปรายผล ร่วมกับข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์และการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม เพื่อใช้ข้อมูลทั้งสองส่วนนี้ในการอธิบายผลเสริมซึ่งกันและกันในบางประเด็น ในกรณีที่ข้อมูลส่วนใดส่วนหนึ่งไม่สามารถอธิบายได้ เพื่อให้ได้ผลการวิจัยที่สมบูรณ์ถูกต้องและตรงกับความจริงมากที่สุด